

INHOUDSOPGAVE

Versie 2 jan 2021

- 1 Inhoudsopgave. Inleiding. Waarom een complementaire munt?
- 2 Politieke besluitvorming. Geldschepping.
- 3 Grenzen van geldschepping. Het huidige economisch model. De verhouding van het huidig economisch model en de complementaire munt.
- 4 Complementaire munt en Inflatie. Inflatiecorrectie
- 5 Complementaire munt en Multipliereffect. Complementaire munt en vergroting van de geldhoeveelheid in omloop. Complementaire munt techniek / uitvoering.
- 6 Diversiteit, Karakteristiek gebruik complementaire munt. Pilot 1: sluit aan op armoedebestrijding Rotterdam.
- 7 Pilot 2 sluit aan op armoedebestrijding Amersfoort.
- 8 Pilot 3 studiefinanciering. Pilot 4 structurele financiering 460 miljoen per jaar voor onderwijs.
- 9 Pilot 5 financiering van de sociale advocatuur.
- 10 Pilot 6 financiering van te nemen klimaatmaatregelen / omzetting van het boerenbedrijf.
- 11 Pilot 7 zorg. Pilot 8 tijdmunten.
- 12 Pilot 9 pensioen en uitkeringen Sociale Dienst, schuldenproblematiek.
- 13 Pilot 10 het burgerinitiatief.
- 14 Verschillende munten.
- 15 Literatuur

Inleiding:

Het is te danken aan de inzet van de Stichting Ons Geld dat monetaire innovatie op de maatschappelijke en politieke agenda staat.

Diverse monetaire innovaties laten zien dat politieke besluitvorming niet, zoals nu, overwegend financieel-economisch georiënteerd hoeft te zijn, maar veel meer ingegeven kan worden door maatschappelijke waarde, wat van belang is voor de gehele samenleving, waarin sociale en ecologische overwegingen leidend zijn.

Waarom een complementaire munt?

Zonder uitputtend te willen zijn.

- Complementaire munten creëren financiële ruimte lokaal, regionaal en nationaal. Met name voor maatschappelijke behoeften, waar in het euro geldstelsel de financiële ruimte ontbreekt. Bijvoorbeeld voor extra uitgaven voor de zoeg of voor uitvoering van klimaatmaatregelen. Er hoeft geen staatsschuld te ontstaan zoals aangegeven in verschillende voorstellen.

- Uitgaven in complementaire munt hoeven niet ten koste te gaan van uitgaven elders zoals dat wel het geval is in de huidige systematiek. Extra uitgaven naar volksgezondheid gaan nu ten koste van bijvoorbeeld onderwijs of sociale zaken.

Aandachtspunten zijn:

- Transparantie kan in het ontwerp worden meegenomen.
- Misbruik is makkelijk op te sporen.
- Al het geld gaat rond in de reële economie voor uitgaven aan de bakker, slager, fietsenmaker edm.
- De munten zijn niet ontworpen om mee te speculeren.
- Het zijn munten die de samenleving dienen.
- Komen parallel aan de euro in circulatie en stabiliseren de inherent instabiele euro en euro-economie.
- Stimuleren de lokale reële economie en bevorderen daarmee lokaal kennis, vaardigheden en werkgelegenheid.
- Stimuleren eigenheid, identiteit, creativiteit in verbinding met de lokale samenleving.
- Werken toe naar evenwicht en veerkracht tussen globaal en lokaal geld.
- Bringen evenwicht tussen privaat- publiek- en algemeen- en burgerbelang. Ook de WRR geeft toe de noodzaak in te zien van herstel van dit evenwicht.
- Waar in de euro schaarste is ingebouwd en grote groepen mensen in concurrentie tegenover elkaar staan, geven complementaire munten rust en faciliteren zij samenwerking. Dichten van de kloof tussen de massa in armoede en de enkelen in rijkdom.

Politieke besluitvorming

Politieke besluitvorming wordt momenteel vooral begrensd door financieel-economische overwegingen en de beperkte mogelijkheden van belastingheffing.

De pilots werken toe naar een betaalbare inclusieve samenleving met besluitvorming op grond van maatschappelijke waarde. Politieke besluitvorming hoeft niet meer dominant geld gestuurd te zijn. Hierdoor ontstaat meer ruimte voor sociale en ecologische motieven en het burgerinitiatief en daarmee meer ruimte voor leefbaarheid en kwaliteit van leven in de samenleving.

De experimenten beogen niet het euro-systeem te vernieuwen, maar slechts parallel aan de tekortkomingen van het euro-systeem tegemoet te komen. Experimenten kunnen aantonen hoe de samenleving te dienen, vooral daar waar het bereik van de euro tekort schiet.

Geldschepping

Geldschepping in het eurostelsel vindt elke keer plaats als er een lening wordt afgesloten. De basis is schuld. Geldschepping is een privilege van banken, zo heeft de politiek besloten.

Naast geldschepping op basis van schuld kan ingezet worden op experimenten waarin de dekking - net zoals banken dat doen - een stukje wordt losgelaten. Op dat moment ontstaat er ruimte voor (extra) geldschepping niet op basis van schuld en los van rente.

Naast geldschepping op basis van schuld kan ook gebruik gemaakt worden van geldschepping niet op basis van schuld, maar op basis van bezit of welzijn (De Burgerbank), productief vermogen (Ons Geld) of maatschappelijke / sociaal-ecologische waarde (PlanB).

Grenzen van geldschepping.

In het huidige systeem wordt geld geschapen door het bankwezen op basis van schuld en bezit. Op basis van schuld: betekent geld scheppen in de vorm van een lening. Quantitative easing (QE), schuldopkoopprogramma's van de ECB vallen hier ook onder. QE veroorzaakt thans speculatieve bubbels met name op de onroerend goed markt.

Op basis van bezit: betekent geld scheppen voor de aankoop van onroerend goed, waardepapieren edm. Waardepapieren zijn bijvoorbeeld obligaties (leningen) uitgegeven door het rijk of grote bedrijven.

De grenzen van geldschepping zijn in het huidige systeem noch ethisch, moreel, sociaal of ecologische bepaald. De grens van geldschepping ligt hier bij de hoeveelheid eigen vermogen die het bankwezen als buffer aan wil houden bij de Centrale Bank. Hoeveel is dat? Vanuit het toezicht wordt slechts de verplichting opgelegd om ca 4% van het uitgeleende geld in de vorm van eigen bankvermogen aan te houden als buffer bij de Centrale Bank. 96% van het geld wordt aldus aangewend voor geldschepping uit het niets met een druk op de knop.

In de voorstellen van Ons Geld ligt de grens bij productief vermogen.

PlanB sluit aan bij de 7 stappen naar de donut economie van Kate Rayworth. Haar economische uitgangspunten liggen bij maatschappelijke waarden en het besef om in economische zin te bewegen binnen sociale en ecologische grenzen.

De Burgerbank democratiseert geldschepping. Grenzen liggen bij schuld, bezit en welzijn.

Alle voorstellen van deze Ons Geld, PlanB en de Burgerbank zijn dienstbaar aan de samenleving. Er hoeft niet meer geld aangemaakt te worden dan in redelijke termen betaald wordt voor bestede tijd, dan wel wat onze samenleving nodig vindt voor een minimale deelneming aan het maatschappelijke verkeer.

In het huidige economisch model dient:

1. Het bedrijfsleven het privaat belang. Het bedrijfsleven heeft het privilege met bijbehorende verantwoordelijkheid voor de economie. Dit vanuit de stelling dat in het bedrijfsleven al het geld wordt verdiend.
2. Het bankwezen het privaat belang. Het bankwezen heeft het privilege met bijbehorende verantwoordelijkheid van geldschepping. In die capaciteit financiert zij tekorten in bedrijfsleven, bij de overheid en bij de burgers.
3. De overheid het algemeen belang. De overheid heeft het privilege met bijbehorende verantwoordelijkheid van wetgeving en belastingheffing.
4. Het burgerinitiatief dient het burgerbelang waaraan de gevestigde orde voorbij loopt omdat het niet past in een economisch verdienmodel. Wij vragen hier apart aandacht voor omdat structurele financiering van het burgerinitiatief in het belang van de burger ontbreekt. Daardoor is men in hoge mate afhankelijk van vrijwilligerswerk. Dit in weerwil van bovengenoemde pijlers waar een verdien- en begrotingsmodel regeert.

De verhouding van het huidig economisch model en de complementaire munt.

De complementaire munt dient het algemeen- privaat- en burgerbelang. Complementaire munten geven ruimte aan burgerbelang, daar waar maatschappelijke behoefte bestaat, maar waar financiering in euro achter blijft. Bijvoorbeeld: ziekenhuizen hoeven niet gesloten te worden als de financiering te krap is. De zorgmunt springt in (algemeen belang). Zo blijft de kwaliteit van zorg voorop staan. Dat impliceert een optelsom van burger belang, privaat belang en algemeen belang. Zo kunnen ook burgerinitiatieven die de samenhang in de samenleving stimuleren floreren. Bibliotheken en buurthuizen kunnen open blijven, buurtinitiatieven kunnen worden ondersteund.

Er is geen sprake van concurrentie met de euro omdat de voorgestelde systemen slechts daar werkzaam zijn, waar geen ruimte is voor dekking van maatschappelijke behoefte met de euro. Naast de euro-economie ontstaat parallel een van conjunctuur onafhankelijke aanvullende economie met bijbehorend extra werkgelegenheid en extra belastinginkomsten voor de overheid.

Deelname door de overheid (lokaal, regionaal, nationaal) bevordert de acceptatie en rondgang van het complementaire geld. Deelname door de overheid binnen de euro is georganiseerd in de vorm van belastingheffing. Hier sluiten de voorgestelde pilots van

Geld en Democratie bij aan.

Complementaire munt en inflatie.

Inflatie treed niet op zolang complementaire geldschepping niet opweegt tegen de 2800 miljard euro die de ECB met opkoopprogramma's in omloop heeft gebracht met niet of nauwelijks zichtbare gevolgen voor de optredende inflatie. Dit opmerkelijk uitblijvend effect komt doordat de banken met de geldstroom de interne bankenhuishouding op orde brachten en door het veroorzaken van bubbels door speculatie op de vastgoedmarkt. Momenteel (2020) heeft de ECB het opkoopprogramma ter waarde van 20 miljard euro per maand te hervat.

De waarde van de complementaire munt wordt in het algemeen uit praktische overwegingen gelijk gehouden aan de euro en gaat mee, met de inflatie binnen het euro gebied. Echter Inflatie zit niet in het ontwerp van de complementaire munt zelf besloten.

Daar waar de euro mondiaal prijsinstabiel is, weliswaar met een structureel beleid van een inflatie rond 2% per jaar, streeft de complementaire munt naar stabiliteit. Dat is 0% inflatie. Het geld voor de opkoopprogramma's komt kennelijk maar moeizaam terecht in de reële economie, getuige het lage inflatiecijfer. Complementair geld is echter uitsluitend bedoeld om rond te gaan in de reële economie en komt direct ten goede aan overheid, bedrijfsleven en burgers.

Inflatiecorrectie

Inflatie: complementaire munten gaan mee met de inflatie van de euro. Dan wordt geleden onder waardevermindering waar het niet de bedoeling is. Voorstelbaar is om de waardevermindering te compenseren door een

inflatiecorrectie voor de complementaire munt in de pilots toe te passen. Op deze manier kan de ECB streven naar inflatie en kan toch prijsstabiliteit en waardevastheid en daarmee behoud van koopkracht worden gerealiseerd.

Het gaat hier niet over geldschepping, maar over het compenseren van waardevermindering. Dat kan acuut worden wanneer de inherente instabiliteit van de euro als wereldmunt in een monetaire crisis verzeild raakt. In dat geval is de veerkracht van complementaire munten in verbinding met lokale reële economieën een manifeste reddingsboei.

Complementaire munt en Multipliereffect.

Geld gaat meerdere keren rond. Dat noemen we het multipliereffect. Het multipliereffect wordt groter naarmate geld meerdere keren rondgaat. Met hetzelfde geld wordt met elke rondgang, circulatie, meer gekocht. Met de hoogte van belastingheffing kan het multipliereffect worden gestuurd. Zijn die mogelijkheden in het eurosysteem beperkt. Met inzet van complementair geld worden die mogelijkheden vergroot. Belastingheffing bepaald niet alleen het inkomstenplaatje voor de overheid, maar draagt ook bij aan het stimuleren of dempen van het multipliereffect.

Complementaire munt en vergroting van de geldhoeveelheid

in omloop .

- In het geval van omwisseling (full reserve dekking) van euro in de complementaire munt blijft de geldhoeveelheid in omloop gelijk.

- In het geval van complementaire geldschepping op basis van schuld, wordt de geldhoeveelheid in omloop vergroot, en ontstaat er een situatie gelijk aan die banken hanteren met het uitgeven van leningen. Banken kijken niet naar de hoeveelheid geld in omloop. Zij verdienen aan het uitgeven van leningen in de vorm van schuldgeld. Hoe groter de schuld hoe meer rente inkomsten. Schuld is ook macht, getuige de landen waar de economie (Griekenland, Zuid Amerika) geheel ten gronde gaat omdat buitenlandse schulden dienen te worden afgelost. Een groot deel van het geld dat in het land wordt verdient verdwijnt op die manier naar het buitenland (doorgaans aandeelhouders van grote banken).

- Met complementaire geldschepping niet op basis van schuld wordt ook de geldhoeveelheid in omloop vergroot (geld in euro + complementair geld). Al het geld wordt besteed in de reële economie. Er ontstaat een complementaire economie met navenant meer complementaire belastinginkomsten voor de overheid. Sturing van de hoeveelheid geld in omloop kan door het uit de economie nemen van complementair geld na belastingheffing en door daarna minder geld in omloop te brengen. De hoeveelheid complementair geld in omloop verhoudt zich tot de maatschappelijke behoefte en loopt in de pas met de reële economie.

Complementaire munt in techniek en uitvoering.

Er wordt al gebruik gemaakt van bestaande complementaire munten. Al dan

niet aangepast aan het doel waarvoor het dient. Software wordt geleverd door STRO (Social Trade Organisation <https://www.socialtrade.nl/>), die dat doet voor een groot aantal complementaire munten in de wereld. In de praktijk werken deze betaalsystemen op dezelfde manier zoals iedereen gewend is. Rekeninghouders hebben een rekening met bankpas en app om ook in complementaire munten betalingen te doen.

We bepleiten openheid en transparantie (inzichtelijkheid) door besluitvorming op basis van consent bij installatie van een Autonome Monetaire Autoriteit. De organisatie en het bewaken van het proces van monitoren en evalueren aan de hand van inrichting en toezicht kan nader per pilot uitgewerkt worden. We stellen voor daarin mee te nemen:

Een tweetal bestaande complementaire munten in Nederland:

- De United: minimale geldschepping (rood staan).
- De Florijn, met mogelijkheden tot geldschepping begrensd door de markt van inwisselmogelijkheden. Vooralsnog beiden nog zonder deelname van de overheid, en:
- ervaring in het buitenland: met de WIR, Wirtschafsring, munt naast de Sw Franc, Zwitserland, met de Bristol Pound naast Engelse Pond, de Sardex naast de euro in Sardinië en de Grima naast de euro in Santa Coloma / Barcelona.

Er zijn in Nederland al tal van lokale munten actief naast de euro. Dam in Rotterdam, Vix in Alkmaar, de Pepermunt in Zwolle, de Utrechtse Euro, Makkie in Amsterdam.....

In Circuit Nederland <https://www.socialtrade.nl/projecten/circuit-nederland/> wordt samengewerkt.

Diversiteit

Geld en Democratie stelt u, in het kader van de door de WRR voorgestelde diversiteit, herstel van publiek-privaat evenwicht in geldschepping en een meer transparante overheid, 10 pilots voor met circulaire complementaire munten en 1 pilot waarin gevraagd wordt om meer transparantie.

Karakteristiek van de te gebruiken complementaire munt

Opmerking vooraf: Daar waar het experiment dat vraagt, kan gewerkt worden met een munt met een aangepaste karakteristiek. De voorstellen maken in diversiteit onderscheid tussen; - aantal deelnemers, - experimenten lokaal, - regionaal, nationaal, - wel of geen gebruikmaking van een reserveringsfonds, - wel of geen omzetting van euro naar complementair geld, - ruime of minimale geldschepping, - met en zonder deelname van de overheid, - al dan niet full reserve, - publiek, privaat of publiek-privaat gefundeerd.

De experimenten beginnen op kleine schaal en kunnen geleidelijk worden opgeschaald naar aanleiding van evaluatie, meting en monitoring.

Een aantal voorbeelden met circulaire themamunten.

Pilot 1 sluit aan op armoedebestrijding Rotterdam.

Karakteristiek: Ca. 1000 deelnemers. Lokaal. Full reserve, privaat gefundeerd. Met deelname van de overheid (lokaal, provinciaal, nationaal, belasting- en

premiebetaling). Beperkte geldschepping middels rood-staan van een klein bedrag. Toegepaste munt: de DAM (De alternatieve Munt, Rotterdam).

Privaat wordt de benodigde hoeveelheid geld gereserveerd in een fonds. Dat geld dient ter dekking voor uitgaven in DAM. In het geval van armoedebestrijding Rotterdam wordt het geld omgezet in DAM. Digitaal geld met een waarde in het betalingsverkeer gelijk aan de euro. Het is als het ware een euro met een ander gezicht.

DAM brengt het geld in omloop. Om doorstroming, acceptatie te bevorderen, en “opstropen” van DAM aan het eind van de omloopketen te voorkomen, in geval dat mensen hun geld niet kwijt kunnen, stellen we voor het mogelijk te maken dat in DAM, zoals gezegd een euro met een ander gezicht, BTW en/of belasting en premie betaald kan worden. In dat geval komt de “DAM-euro” binnen bij de belastingdienst. Het geld is geormerkt door de omzetting in DAM en zo kan de belastingdienst precies zien welk geld in het kader van bestrijding van armoede in omloop is gebracht.

Het rijk maakt het geld voor armoedebestrijding circulair door de DAM-euro weer terug in te brengen bij DAM. Het fonds dat de financiering voor armoedebestrijding Rotterdam hoeft zo niet zelf te worden aangesproken. Door de geldcirculatie rondes groeit de reële DAM economie met inbegrip van belasting / premie afdracht tbv armoedebestrijding.

Wij stellen u de munt voor armoedebestrijding voor.

Pilot 2 sluit aan op armoedebestrijding Amersfoort.

Karakteristiek: Ca.1000 deelnemers. Toegepaste munt de Florijn. Lokaal. Publiek-privaat gefundeerd. Full reserve project met gebruikmaking van bijv. een perspectieffonds met 100% dekking voor omgezette euro's in Florijn. De mogelijkheid van geldschepping in Florijn op basis van schuld en op basis van maatschappelijke waarde. Met deelname van de overheid (belasting- en premiebetaling). In aansluiting op de ideeën van De Burgerbank, waarin onder meer democratisering van geld wordt bepleit. Toepassing van consent besluitvorming.

Verschil met Rotterdam is dat er geen sprake is van private maar van publiek-private reservering. Met mogelijkheden tot geldschepping op basis van schuld naast geldschepping op basis van maatschappelijke waarde. Oprichting van een Lokale Autonome Monetaire Autoriteit (LAMA) in coöperatieve vorm waarbij rekeninghouders mede-eigenaar en medeverantwoordelijk zijn op basis van consentbesluitvorming. Een toezichthoudende topkring. E.e.a. nader uit te werken.

Voor de organisatie en de ondersteuning van de lokale LAMA wordt een transactieheffing van 10% (eveneens benoemd in De Burgerbank) voorgesteld in Florijn die ten goede komt van de organisatie van het gehele burger alliantie initiatief, uiteindelijk uitmondend in de Amersfoortse Gemeenschap (Commons) tot Exploratie van Autonome Persoonlijke Beroepsmatige en Burgerlijke Transformatie.

Wij stellen u de munt voor armoedebestrijding voor. Hier met gebruikmaking van de Florijn.

Pilot 3 studiefinanciering.

Karakteristiek: dekking van uitgaven in eerste instantie full reserve gefinancierd met gebruikmaking van een publiek gefundeerd fonds vanuit het budget van de rijksoverheid. Elk nieuw jaar bewegend van full reserve naar een dekking die toeloopt naar de dekking die commerciële banken gebruiken met het verstrekken van leningen. Dus in eerste instantie geheel binnen de staatsbegroting en elk jaar daar een stukje buiten vallend. Geldschepping op basis van maatschappelijke waarde / welzijn.

Het verschil met de andere pilots zit hem in de schuivende dekking van full reserve naar ca 5% dekking en van publieke financiering naar private complementaire financiering waarbij budget van de rijksoverheid gespaard blijft en beschikbaar blijft voor uitgaven elders.

Een omzetting van euro in complementair geld vindt plaats in een munt met een bijpassende karakteristiek, waarin de betalingen in het kader van de studiefinanciering plaatsvinden.

Het is een landelijk werkend concept beginnend met een kleinschalige pilot waarbij deelnemers gefaseerd toetreden. De kring van deelnemers aan de geldomloop steeds vergrotend. We denken ook naast tegemoetkoming van studerenden aan afgestudeerden die een studieschuld hebben opgebouwd.

De kleinste keten of cirkel bestaat uit het ter beschikking stellen van een bedrag in complementaire munt ter hoogte van het gezamenlijke collegegeld aan de universiteit. De universiteit krijgt de mogelijkheid om belasting en premie ook in complementair geld te betalen.

De belastingdienst kan het geld direct overmaken naar de autonome studiefinancierings autoriteit. Of het complementaire geld komt binnen bij de rijksoverheid en wordt op de rijksbegroting weer toebedeeld aan de munt die zorg draagt voor de studiefinanciering. Kiezen we voor het laatste wordt het proces zichtbaar in de rijksbegroting wat bewustwording bevordert.

Bij opschaling dient het betalingscircuit te worden uitgebreid, waarbij het noodzakelijk is dat een ieder zijn of haar geld weer besteden kan. Dat is in feite wat vertrouwen in geld is. Steeds kunnen kleine cirkels of ketens aan het betalingscircuit worden toegevoegd. Uiteindelijk doet de supermarkt op de hoek ook mee en kan men alles doen wat nu wordt gedaan met schuldgeld.

Wij stellen u de munt voor studiefinanciering voor.

Pilot 4 structurele financiering van 460 miljoen per jaar voor onderwijs

We hebben net een onderwijsstaking gehad. Met een vraag om geld vanuit schoolbesturen en leerkrachten. De werkdruk is hoog. Los van de discussie of dat geld hier wel of niet nodig is kunnen we vaststellen dat er genoeg geld is. Is het niet in euro dan wel in complementair geld.

Uit het nieuws: "Het kabinet trekt in totaal 460 miljoen euro uit voor salarisverhoging en werkdruk vermindering in het basis- en voortgezet onderwijs. Dat heeft verantwoordelijk minister Arie Slob afgesproken met de vakbonden en schoolbesturen". Argumentatie gaat niet verder dan dat er een afspraak is gemaakt met werkgevers en werknemers op de korte termijn. Wij

zien wel of de afspraak over de regeerperiode heen wordt getild. Het kabinet lijkt te zeggen: “we weten niet of er in de toekomst ook genoeg geld is voor het onderwijs”? Waarom niet structureel? Wij vinden geen heldere argumentatie.

85% van het budget voor scholen gaat naar salarissen voor leerkrachten. 15% wordt gebruikt om het gebouw in stand te houden, een verwarming die moet draaien edm. Inmiddels is besloten niet structureel te financieren.

We stellen een onderwijsmunt voor om van daar uit het onderwijs structurele financiering te bieden. De karakteristiek van de munt naar behoefte aan te passen.

Pilot 5 financiering van de sociale advocatuur.

Karakteristiek: Waar het experiment studiefinanciering eindigt, begint het experiment financiering sociale advocatuur. Bij het vaststellen van overheidsbeleid in het kader van maatschappelijke behoefte wordt het benodigde geld niet betrokken. Geld wordt in de uitvoering ingebracht als onderdeel van het proces ter realisering van vastgesteld beleid. Geldschepping vindt plaats op basis van -maatschappelijke waarde (gaat mee met de voorstellen van PlanB), - productieve waarde (conform de voorstellen van de Stichting Ons Geld), - of welzijn (passend bij de voorstellen van De Burgerbank). Als bruikbare toe te passen complementaire munt denken we aan de circulaire Florijn. We stellen deelname van de overheid voor middels facilitering van afdracht van BTW premie en belastingbetaling naast in euro tevens in Florijn.

We maken gebruik van een publiek gefundeerde reservering. In de loop van de tijd teruglopend van 100% dekking naar, net zoals banken dat doen 5% dekking van de benodigde hoeveelheid te creëren complementair geld. Het geld ter dekking wordt aangehouden op een rekening bij De Nederlandse Bank. De reservering van gelden vanuit de overheid betreft dan uiteindelijk 5% van het huidige benodigde budget om de sociale advocatuur te kunnen bekostigen. Dat betreft een bezuiniging op de rijksbegroting van 95%.

Een korte geldomloop waarin ca 30-50% van de kosten van de sociale advocatuur is inbegrepen gaat als volgt. De rijksoverheid fundeert het geld dat aangehouden dient te worden op de rekening van De Nederlandse Bank. De autonome monetaire autoriteit voor de sociale advocatuur, waarin de sociale advocatuur zelf ook is vertegenwoordigd, schept de benodigde hoeveelheid complementair geld om 30-50% van de kosten van de sociale advocatuur te dekken. Uitbetaling in euro en Florijn gaat naar de advocatuur. Belasting en premiebetaling salarissen vindt deels plaats in Florijn. Bij binnenkomst bij de belastingdienst wordt het geld uit de omloop gehaald. Elk jaar wordt opnieuw bekeken in overleg met de beroepsgroep zelf, hoeveel geld er nodig is om een kwalitatief goede sociale advocatuur te kunnen garanderen.

Bij opschaling naar 100% van de kosten voor de sociale advocatuur, is het nodig om het aantal deelnemers aan het geldcircuit uit te breiden. Dan kan door betaling van huur, inkopen bij de supermarkt en dergelijke ook mogelijk te maken in Florijn. In dat geval zullen verhuurders, woningbouwverenigingen, supermarkten edm. dienen te worden aangesloten.

Blijer kunnen we minister Dekker niet maken. Het scheelt 175 tot 400 miljoen euro op zijn begroting.

Wij stellen u de munt voor de rechtstaat voor.

Pilot 6 financiering van te nemen klimaatmaatregelen onder meer aan de hand van omzetting van het boerenbedrijf naar de eisen van deze tijd.

Karakteristiek: Tot op heden werkt het politiek-financieel-economische systeem verlamd op de besluitvorming in het kader van te nemen klimaatmaatregelen. Dit komt door geld te betrekken in vaststelling van beleid en zich te beperken in de uitvoering tot de beschikbaarheid van geld, op te halen met belastingheffing in euro.

Geld in vaststelling van beleid betrekken vervuilt en vertroebelt de dialoog en de te maken keuzes. De discussie rondom te nemen klimaatmaatregelen verschuift momenteel (begin 2020) van 30 jaar wetenschappelijk onderzoek naar wie wat betaald.

Wetenschap heeft de lijnen uitgezet in techniek, chemie, ecologie, biologie. De Eco-munt kan in korte tijd worden ingezet en de politiek heeft daarin een krachtig middel om te sturen.

In het experiment klimaat behoort geld geen rol te spelen in de vaststelling van beleid. In de uitvoering maakt geld wel onderdeel uit van het proces ter realisering van vastgesteld beleid.

Het betreft geldschepping op basis van mondiale maatschappelijke ecologische behoefte en welzijn.

Besluitvorming in de omzetting van het boerenbedrijf naar de eisen van deze tijd past daar ook in en vindt plaats op basis van consent met medewerking van een aantal boeren die welwillend zijn. Zo wordt een opening geboden voor een proefproject. Het voorstel is om gebruik te maken van een Eco-munt om eventuele tekorten te financieren die ontstaan met het nemen van de benodigde maatregelen.

Er zou gebruik gemaakt kunnen worden van dezelfde munt als in studiefinanciering en sociale advocatuur. Echter gebruik van de Eco-munt geeft de gelegenheid gebruik te maken van een eigen karakteristiek.

Parallel zou het herstel van de biodiversiteit bevorderd kunnen worden. Laat elke boer 5% van zijn land inzetten voor versterking van soortenrijkdom in flora en fauna. De zgn. bloeiende akkerranden komen hiermee terug. Met bloeiende bermen langs provinciale wegen en rijkswegen wordt een weelderige bloeiende verbinding gelegd tussen dorpen en steden. Bermen kunnen met gefaseerd maai-beheer het jaar door in bloei gezet worden zodat er voldoende ononderbroken aanbod van voedsel voor insecten en vogels ontstaat. Biodiversiteit kun je niet op een markt verkopen, maar er is wel een grote maatschappelijke behoefte aan herstel.

Schep complementair geld op basis van maatschappelijke waarde en betaal de boer hiermee voor zijn dienstverlening. Creëer een mogelijkheid voor de boer om zijn investeringen en belasting afdracht in Eco-munt te voldoen. Zo hebben we een circulaire themamunt met een enorme maatschappelijke opbrengst

zonder dat het nodig is op andere beleidsterreinen te bezuinigen.
Wij stellen u de Eco-munt voor.

Pilot 7, zorg.

Geld en Democratie stelt u een zorgmunt voor.

Karakteristiek: directe geldschepping voor tekorten in de zorg in de vorm van een circulaire zorgmunt.

Geldschepping door een Autonome Monetaire Autoriteit Zorg (AMAZ) onafhankelijk van bankwezen en politiek. In de AMAZ hebben onder meer mensen zitting uit het zorgveld, wetenschap.

Geldschepping kan op basis van maatschappelijke behoefte / welzijn / productief vermogen. Besluitvorming kan op basis van consent. Geen dekking is nodig, wel ruimte voor een landelijke werking.

70.000 banen zijn in de zorg verdwenen de afgelopen jaren. Bezuinigingen treffen vele afhankelijke kwetsbaren in onze samenleving. Te denken valt aan jeugdzorg, ziekenhuizen met tekorten onder de dreiging van inkrimping en sluiting.

De kosten van de zorg blijven stijgen en elke politicus vraagt zich af hoe de kosten in de hand gehouden kunnen worden en of een kwalitatief goede zorg in de toekomst betaalbaar blijft?

Huisartsen hebben hun bezorgdheid geuit in het pamflet <https://hetroermoetom.nu/> waarin onder meer gevraagd wordt om betere samenwerking, maar waar ook de beschikbaarheid van voldoende geld voor instandhouding van een kwalitatief goede zorg een rol speelt.

Geen ziekenhuis zou gesloten moeten worden bij het ontbreken van financiële middelen. Thuiszorg kan behouden blijven tegen een passende vergoeding. Personeelstekorten dienen aangevuld kunnen worden. Een tekort aan geld is geen geldig argument meer, nu de kennis van complementaire financiering aan Kamerleden is aangeboden. Eigen risico en eigen bijdrage kunnen omlaag of geschrapt worden. Premies zorgverzekering voor de laagstbetaalden kunnen omlaag. Ondersteuning van de voorstellen van "Het roer gaat om". <https://hetroergaatom.lhv.nl/> kan ruimhartig.

Er zijn talloze mogelijkheden om met een pilot, de organisatie van zorg beter aan te sluiten op zorgbehoeften in de samenleving. We willen hier en nu geen keuze maken, maar in overleg met de zorg en de andere belanghebbenden een goede pilot opzetten.

Pilot 8 Tijdmunten

De discussie over geld gaat eigenlijk niet over geld. Als we geboren worden krijgen we tijd. Het gaat er om waar en hoe we die tijd gaan besteden. Waar kunnen, willen we onze tijd aan besteden en is die tijd daar ook voor beschikbaar? Tijd besteden is cultuur gebonden

Geld is een vergoeding voor het besteden van tijd. Als je aan geldsystemen denkt is het zeer waardevol om ook te kijken naar tijdsystemen. Tijd is waardevast als jouw tijd evenveel waard is als mijn tijd. Een tijdmunt versterkt

sociale relaties en gemeenschapsverbanden.

De Fureai kippu. https://en.wikipedia.org/wiki/Fureai_kippu In de zorgsector in Japan functioneert de Fureai Kippu. Ingevoerd door de Japanse overheid, de minister van justitie. In 300 gemeenschappen met 100.000 aangeslotenen, die mantelzorg verlenen. Zij sparen tijd die zij besteden aan mantelzorg. Voor zorg die als het hun tijd is, op hun beurt aan hen, hun familie, hun vrienden besteed wordt. In Amerika kennen we 400 timebanking systemen. In Nederland kennen we onder meer de Lets en de Makkies.

Ad Broere legt aan de hand van de eilandeconomie de werking van schuld en rente uit in het geldsysteem; <https://adbroere.nl/web/boeken/eilandeconomie.php> Ada van Dijk ontwierp de pensioentijdmunt Tijd; <https://vimeo.com/83755462> De Zuiderling in Rotterdam bestaat inmiddels niet meer, maar helder wordt hier verwoord waar het over gaat en hoe het werkt; <https://www.youtube.com/watch?v=ms1-wfc66uI>

We stellen voor een aantal nader te bepalen tijdmunten in Nederland te ondersteunen.

Pilot 9 pensioen, uitkeringen van de Sociale Dienst

Onze oudedagsvoorziening staat onder druk. Mensen die veelal noodgedwongen gebruik maken van een uitkering komen moeilijk of niet meer rond.

Steeds meer huishoudens krijgen te maken met schulden, zo hoog dat men er zonder hulp niet meer uit komt.

In onze 'beschaafde' samenleving dient overeenstemming te zijn over hoe we op een volwaardige manier als medemens deel kunnen nemen en hoeveel geld daar per persoon of huishouden voor nodig is.

Die kosten worden gedekt door een uitkering of de AOW. Los van de gelukkigen onder ons die in de gelegenheid zijn geweest om zich bij te verzekeren met een aanvullende pensioenregeling. Een bedrag van €100,-- of €200,-- meer bestedingsruimte per maand maakt heel veel uit als je leeft op of onder het bestaansminimum van alleen AOW of een bijstandsuitkering. Het maakt het verschil tussen alle eindjes aan elkaar te moeten knopen en iets luchthartiger, met iets meer waardigheid, door het leven te kunnen stappen. Krijg je er met een salaris van €10.000,-- per maand €100,-- bij merk je er niets van.

Een pensioenmunt geeft gelegenheid tot aanvulling op een AOW. Zonder dat dit ten koste gaat van uitgaven op andere beleidsterreinen op de rijksbegroting in euro's. Het creëert aan de andere kant extra aanwendbare bestedingsruimte. Met een direct gevolg voor extra omzet voor bedrijven in de reële economie met daaruit voortvloeiend extra belastinginkomsten voor de overheid.

Een pensioenmunt in complementair geld geeft lucht, onafhankelijk van behaalde rendementen van pensioenfondsen en gehanteerde rekenmethodes, te verwachten economische groei of krimp. De karakteristiek van de munt kan in het ontwerp worden toegesneden op de problematiek.

We stellen u de pensioenmunt en de sociale munt voor.

Schuldenproblematiek

Bescherm de zwakkeren in de samenleving en voorkom de kans om schulden, te veel schulden aan te gaan en om te verzinken in een uitzichtloos deprimerend moeras. Het is onmenselijk om 3 jaar lang van €40,- in de week te moeten leven in een schuldsaneringsregeling. Als je wilt dat mensen klem zitten in permanente stress, terugvallen in criminaliteit, dan moet je het zo organiseren. Gun deze en andere groepen, die de voedselbank echt nodig hebben complementair geld ter waarde van 200 florijnen per maand voor meer bestedingsruimte. Sta diegenen die niet met geld kunnen omgaan bij, in die zin, dat de uitkerende instantie de vaste lasten betaalt en het bedrag aftrekt van de uitkering. Faciliteer dat deze mensen desnoods dagelijks hun portie geld krijgen met ondersteuning van een coach, die hen leert hoe met geld om te gaan. Dan valt niet alleen de schuldenproblematiek voor een groot deel weg te werken. Het lost geleidelijk ook de vervolgschade op, huisuitzetting omdat de huur niet betaald kan worden..... Dat veroorzaakt minder stress en minder spanning in de gezinnen en het beroep op de gezondheidszorg edm wordt kleiner. Minder terugval. Met als gevolg minder kosten voor de staatsbegroting. Het zijn scenario's die binnen het euro geldstelsel ook tot de mogelijkheden horen. Mocht het met een argumentatie van gebrek aan geld, die nodige hulp niet mogelijk blijken, dan biedt de complementaire munt de reikende hand.

Schulden kunnen gesaneerd worden met behulp van een schuldhulpmunt waarin de schuld kan worden omgezet. Gewerkt zou kunnen worden met de werkwijze die Stichting Ons Geld toepast in haar voorstellen om de staatsschuld te saneren.

We stellen u een munt voor de schuldhulp voor. De karakteristiek van de munt kan hierop worden aangepast.

Pilot 10 Het burgerinitiatief

Tallose burgers zetten zich naast hun werk of uitkering in voor hun buurt. Zij verlenen mantelzorg. Moeders voeden hun kinderen op. Vele vrijwilligers verrichten onmisbaar onbezoldigd werk. Zonder al dat werk loopt de samenleving vast. We kunnen vaststellen dat dit werk door onze samenleving niet financieel gewaardeerd wordt.

Overheden staan steeds meer op het standpunt dat wie geen werk heeft maar zich wel vrijwillig inzet voor de samenleving (burgerinitiatief), ongeacht het belang van het vrijwilligerswerk, zich toch dient in te spannen om in het bedrijfsleven aan de slag te gaan, werk te zoeken daar waar verdienmodel leidend is.

De overheid onderwaardeert zo niet alleen het burgerinitiatief, maar streeft op deze manier ook naar onttrekking van sociaal maatschappelijke inzet in het burgerinitiatief ten vafeure van het bedrijfsleven.

Zo blijven vele burgerinitiatieven steken in de noodzaak van vrijwilligerswerk. Blijven vele ideeën op de plank liggen, die wellicht heel goed zijn voor onze samenleving maar die niet of in eerste aanzet nog niet kunnen concurreren met het bedrijfsleven.

Dat geldt ook voor de overheidseconomie en het werk dat Kamerleden doen. Het is werk zonder verdienmodel, maar waarvan onze samenleving het

belangrijk vindt dat het gedaan wordt. Herwaardeer en stimuleer het burgerinitiatief en wees ruimhartig met steun aan het ondernemend burgerinitiatief door middel van een pilot met een circulaire complementaire munt.

De karakteristiek van de munt en het organisatiemodel werken we graag uit. We stellen u een munt voor een burgerinitiatief voor.

Verschillende munten

Het is niet nodig met heel veel verschillende complementaire munten te werken. Om goed te kunnen monitoren en evalueren, verdient het aanbeveling om goed onderscheid te maken tussen de werking van een reguliere munt en een experimentele munt. Werkt het initiatief naar tevredenheid, dan kan het initiatief onder een meer algemeen werkende complementaire munt geschaard worden met een karakteristiek passend bij de doelstellingen van het initiatief en de opschaling. Zo zullen een beperkt aantal munten nodig blijken.

Kortom. De voorgestelde toe te passen munten laten verscheidenheid zien in werkveld en systematiek. De eigenschappen van de voorgestelde munten zijn in goed overleg met betrokken gebruikers en belanghebbenden aan te passen. Toepassing zou eveneens kunnen plaatsvinden in het kader van financiering van tekorten op elk willekeurig beleidsterrein waar een binnenlandse financiële maatschappelijke behoefte ligt en de euro kennelijk niet de passende munt is. Uiteindelijk, na het lezen van dit stuk, mag duidelijk zijn dat geld niet het probleem mag zijn daar waar het algemeen- of burgerbelang in het geding is. Niet alleen voor Nederland maar ook voor de landen om ons heen.

In een totaalvisie in een inclusieve samenleving bestaat armoede niet. Nergens ter wereld, heeft iedereen een dak boven zijn hoofd, is er overal goede toegankelijke gezondheidszorg en zijn er voor iedereen mogelijkheden om te studeren..... Wereldleiders en grote machtsblokken vechten overal in de wereld om de macht over de rug van het volk. Dat leidt onder meer tot grote migratiestromen. Langs de weg van geld wordt veel macht uitgeoefend, maar in zichzelf is geld het probleem niet. Als ons geldsysteem niet toereikend is, wordt van ons democratisch systeem gevraagd om het aan te passen, bijvoorbeeld door er iets naast te zetten. Monetaire diversiteit is de wens van de WRR Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid) en al 30 jaar de oproep van Bernard Lietaer de nestor van de complementaire munt.

Financiële problematiek kunnen we in samenhang bezien met het organisatorisch probleem. Het is ook een kip en ei verhaal. Door gebrek aan geld wordt de organisatie van transformatie niet voortvarend aangepakt. Door eerst het geldstelsel te vergroenen, te verduurzamen, bestendig en dienstbaar te maken in de tijd worden transitie mogelijk gemaakt die nu door gebrek aan geld niet kunnen worden gefaciliteerd.

Als Nederland laat zien dat een inclusieve betaalbare samenleving realiteit kan zijn, gaat daar voorbeeldwerking van uit naar omringende landen in en buiten Europa.

Geld is slechts middel en bestaat uit een paar afspraken die we met elkaar maken. Regering en Tweede Kamer hebben het privilege van wetgeving en daarmee een verantwoordelijkheid om de regels waar het geldstelsel aan dient te voldoen vast te stellen en ruimte te maken voor experimenten.

Zoals gezegd, geld zelf is niet het probleem. Het gaat om onbekendheid met de materie van geldschepping. Het is zaak voor politici, ambtenaren, universiteiten, en burgers om kennis over de werking van het geldstelsel en vormen van geldschepping op te doen en uit te dragen. Het leidt tot monetaire bewustwording en het maken van keuzes die de samenleving dienen.

Aanbevolen literatuur: Bernard Lietaer “Geld en Duurzaamheid” met als subtitel: “van een falend geldsysteem naar een monetair ecosysteem”.